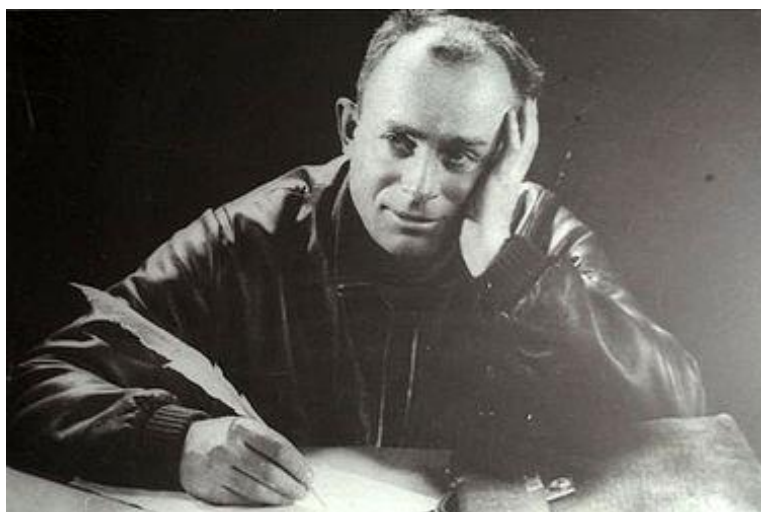

Щира душа України

до 135-річчя від дня народження

Остана Вишні

методичні рекомендації

**УДК 028.3 (072) Вишня Остап
Щ 87**

Відповідальна за випуск Т.М. Клюй
Комп'ютерна верстка, набір та оформлення О.В. Дорохова
Літературні редактори Л.М. Казакова, Н.І. Шеша

Щира душа України : методичні рекомендації до проведення заходів з нагоди 135-річчя від дня народження Остапа Вишні / КЗ «Чернігівська обласна бібліотека для дітей»; уклад., комп. верстка, набір та оформ. О. Дорохова. – Чернігів, 2024. - 24 с.

Матеріал допоможе бібліотекарям та педагогам познайомити дітей з яскравим світом гумору та сатири Остапа Вишні. Видання містить цікаві факти з життя письменника, уривки з його творів, завдання для творчого розвитку та рекомендації щодо організації літературних заходів.

Зам. № 8

© КЗ «Чернігівська обласна бібліотека для дітей», 2024 р.

Департамент культури і туризму, національностей та релігій
Чернігівської обласної державної адміністрації

КЗ «Чернігівська обласна бібліотека для дітей»
Чернігівської обласної ради

Щира душа України

до 135-річчя від дня народження
Остапа Вишні

методичні рекомендації

Чернігів – 2024

**Пошли мені, доле, сили, уміння...
щоб народ мій усміхнувся!**
(*Остап Вишня*)

Остап Вишня – видатний український письменник, класик сатиричної прози ХХ століття. Його творчість відзначається глибоким знанням народної психології, майстерним володінням словом і гострим соціальним критицизмом. Вишня є автором численних творів, серед яких особливе місце займають нариси-усмішки та гумористичні портрети. Його літературна спадщина стала важливим внеском у розвиток української літератури.

Своїми творами він підкорив серця мільйонів читачів, ставши другим після Тараса Шевченка за обсягом виданих книг. Як творець нових жанрів, Вишня залишив незабутній слід в українській літературі. Його книги, перевидані десятки разів, і досі користуються величезною популярністю.

Остап Вишня (*справжнє ім'я Павло Михайлович Губенко*) народився 13 листопада 1889 року на хуторі Чечва біля містечка Грунь Заньківського повіту Полтавської губернії (нині Охтирський район Сумської області) в селянській сім'ї.

Родина письменника була багатодітною. Михайло та Параскева Губенки виховували 17 дітей. Тому родина мала нелегке матеріальне становище.

У сім'ї Павло був другою дитиною. Очевидці розповідають, що син на вигляд був дуже схожим на матір - рудим і гострим на язик. Односельці розповідали, що Параска добре співала

і цікаво розмовляла - жартами-примовками так і сипала.

Незважаючи на велику кількість дітей в сім'ї, кожен з них отримав гідну освіту. Відомими стали лише двоє дітей, яких природа нагородила письменницьким талантом. Окрім Павла письменницький талант мав старший брат - письменник-гуморист Василь Чечвянський, якого було розстріляно за часів ежовщини в 1937 році.

Ще з дитинства Остап Вишня любив читати, хотів стати вчителем. Найсильніше враження в дитинстві на нього здійснив твір «Катехізіс» Філарета. Найперша книжка, яку прочитав письменник була «Сорочинський ярмарок» М. Гоголя.

Спочатку О.Вишня навчався в Зіньківській школі. Саме там його однокласником був інший відомий класик української літератури Микола Зеров.

Мріючи про літературну кар'єру, Остап Вишня, незважаючи на здобуту медичну освіту, вступив на історико-філологічний факультет Київського університету. Однак, революційні події того часу перервали його навчання.

Оскільки Остап Вишня мав медичний фах, у 1918 році його мобілізували до медичної частини армії Української Народної Республіки (УНР). Під час служби став керівником

медично-санітарного управління Міністерства залізниць УНР. Тоді в цих шпиталях лежали поранені військові армії УНР та Української Галицької армії.

Під час служби в УНР потрапив у полон до більшовиків. До 1921 року вони утримували Остапа Вишню в Харкові. Згодом його відпустили. Однак ненадовго.

Письменник був одружений двічі. У першому шлюбі у нього народився син В'ячеслав, дружина померла від тифу, а Вишня одружився вдруге. Довгий час син звинувачував батька в смерті матері, відмовлявся від спілкування, тільки після звільнення літератора серце сина дещо відтануло.

Другою дружиною сатирика стала актриса Варвара Мелюченко, у якої на час весілля вже була від першого шлюбу дочка Марія. У шлюбі спільних дітей у подружжя не було.

Щоб бути ближче до чоловіка, засланого на північ, Варвара Олексіївна оселилася в маленькому містечку поблизу місця його ув'язнення.

Свій перший твір під назвою «Демократичні реформи Денікіна (Фейлетон. Матеріалом для конституції бути не може)» Остап Вишня опублікував у газеті «Народна Воля», що виходила в Кам'янець-Подільському (1919 рік). Тоді він підписав його псевдонімом «П. Грунський».

1921 рік став знаковим для Остапа Вишні: співпраця з «Вістями ВУЦВК», знайомство з Василем Елланом-Блакитним та іншими визначними літераторами, активна участь у громадському житті й літературних об'єднаннях – усе це сприяло становленню письменника як яскравої особистості української літератури. Долучившись до літературних об'єднань «Гарт» та «Плуг», Остап Вишня налагодив плідні творчі зв'язки з провідними письменниками того часу, що значно вплинуло на його подальшу літературну діяльність.

Перш ніж стати відомим Остапом Вишнею, письменник використовував псевдонім П. Грунський, пов'язаний з його рідним містечком. Однак, саме яскравий образ козака Остапа з гоголівського твору та любов до вишень допомогли йому створити незабутній літературний псевдонім.

Письменник започаткував новий літературний жанр - усмішка, який називав різновидом фейлетону. В цьому жанрі він написав велику кількість творів, зокрема в 20-х роках Остап Вишня видав такі збірки усмішок, як-от: «Вишневі усмішки (сільські)» (1924 рік), «Вишневі усмішки кримські» (1925 рік), «Українізуємось», «Вишневі усмішки кооперативні» (1926 рік), «Вишневі усмішки театральні» (1927 рік), «Вишневі усмішки закордонні» (1930 рік).

А у 1956 році вийшла збірка «Мисливські усмішки». Найповніше видання було здійснене вже після смерті письменника – в 1958 році. «Мисливські усмішки» Остапа Вишні в українській літературі – явище унікальне. У них спостерігаємо оригінальний синтез народного анекдоту й пейзажної лірики. Пейзажі ці досить лаконічні. Одна-дві деталі, схоплені усміхненим поглядом, так доречно вкраплюються в текст оповіді, що без них не можна уявити ні загального тла полювання, ні відповідного настрою.

Крім короткої прози, зберігся щоденник письменника «Думи мої, думи мої...». Також Вишня перекладав твори класиків іноземної літератури.

Визначальними особливостями гумору Остапа Вишні є багатство відтінків і барв комічного, по-народному соковита мова, своєрідно діалогізований виклад дії, мудрий, іронічно-усміхнений

погляд оповідача на порушені проблеми. Гумор Остапа Вишні – явище унікальне в українській літературі. На відміну від інших гумористів, Вишня не просто розважає читача, а й змушує його задуматися над багатьма життєвими питаннями. Його твори – це не просто анекдоти, а справжні літературні твори, які мають глибокий філософський підтекст.

У 30-х роках ХХ століття письменника знову заарештувала радянська влада. Однією з передумов цього була стаття «Що таке Остап Вишня», яку написав радянський письменник Олексій Полторацький. Текст статті він

опублікував у 1930 році в журналі «Нова генерація». У ній Полторацький критикує творчість сатирика та пише, що його твори не передають правдиво радянське село. Зрештою він підсумовує так про автора: *«Пісенька Остапа Вишні одспівана. Літературна творчість цього фашиста і контрреволюціонера, як остаточно стає ясно, була не більше ніж машкарою, «мистецьким» прикриттям, за яким ховаючись, він протаскував протягом кількох років у друковане слово свої націоналістичні куркульські ідейки і погляди».*

У 1933 році життя Остапа Вишні круто змінилося. Його звинуватили в участі в замаху на Павла Постишева, і вже наступного року письменника засудили до 10 років ув'язнення в Ухтимсько-печорському таборі. Погроза смерті нависла над ним у 1937 році, коли був підписаний наказ про розстріл. Лише завдяки хаосу в документації Вишні вдалося уникнути страти та продовжити своє життя в інших таборах.

Звільнений з таборів у 1943 році завдяки заступництву колег, Олександра Довженка, зокрема, Остап Вишня повернувся до літературної діяльності. Однак радянська влада продовжувала контролювати його творчість. Незважаючи на це, письменник продовжував працювати, зокрема, як редактор журналу "Перець". Цей період життя був позначений обмеженнями та цензурою, але Вишня намагався і далі доносити до читача свої думки через сатиру і гумор.

Нерозлучними товаришами письменника були колеги Максим Рильський і Володимир Сосюра.

Полювання в житті Павла Михайловича займало місце особливе. Збираючись на полювання, письменник брав з собою улюбленого пса, спанієля Гая, запас їжі, але з дичиною повертався дуже рідко. Відомо, що одного разу письменник все-таки повернувся додому з мертвим зайцем. Розповідаючи про подію подругам, дружина літератора навіть слово «підстрелив» не використала, говорила просто, що чоловік «приніс зайця».

З гумористичним гаслом "Хай живуть зайці!" Остап Вишня вирушав на полювання, перетворюючи його на своєрідну літературну тусовку. У колі друзів – Максима Рильського, Петра Дорошка та дружини, яка влучно стріляла по мішенях, – панувала атмосфера товариства та творчого натхнення.

Спанієль Гай, улюбленець Остапа Вишні, не був просто домашнім улюбленцем. Він став справжньою зіркою, здобувши срібну медаль на кінологічній виставці. Хоча є підозри, що його перемога була скоріше даниною поваги відомому письменнику, ніж оцінкою чистоти породи, популярність Гая невпинно зростала. Багато мисливців мріяли мати цуценя від такого видатного пса, тому потомство вірний пес гумориста залишив численне. Після смерті господаря пес сильно засумував, тікав з дому і шукав Вишню по місцях, де вони гуляли. В один із днів Гай потрапив під машину.

Рибалка була для Остапа Вишні не просто хобі, а й джерелом натхнення. Сидячи на березі річки з вудкою в руках, він спостерігав за природою, за людьми, вслухався у звуки навколишнього світу. Саме ці спостереження часто лягали в основу його гумористичних оповідань. Недарма ж, коли він приходив на пристань, збиралися численні глядачі, які з нетерпінням чекали на чергову історію від відомого гумориста.

Після довгих років страждань і переслідувань, Остап Вишня нарешті дочекався справедливості. У 1955 році його було реабілітовано. Здавалося б, попереду в нього ще багато років творчості, але доля розпорядилася інакше. Вже через рік, 28 вересня 1956 року, серце великого гумориста перестало битися. Його смерть стала великою втратою для української літератури.

«Мабуть, з часів Котляревського не сміялась Україна таким життєрадісним, таким іскрометним сміхом, яким вона засміялась знову у прекрасній творчості Остапа Вишні», - писав Олесь Гончар над труною письменника.

"Вищого гонорару», як веселий блиск в очах народу, для мене немає», - писав гуморист у своєму щоденнику. Ці слова якнайкраще відображають суть його творчості та її вплив на людей. Остап Вишня, незважаючи на всі життєві випробування, залишив нам багату спадщину – твори, які й досі викликають посмішку і змушують задуматися. Його гумор, гострий і дотепний, завжди був актуальним і знаходив відгук у серцях читачів. А його дружина, Варвара Олексіївна,

стала не лише вірною супутницею життя, а й надійною опорою для нього в найскладніші часи. Разом вони пройшли шлях, сповнений радощів і випробувань.

Цитати з текстів Остапа Вишні

✚ «Умови для мого розвитку були підходящі. З одного боку - колиска з вервечками, з другого боку - материні груди. Трішки поссеш, трішки поспиш - і ростеш собі помаленьку» (з тексту *«Моя автобіографія»*).

✚ «Легко сказати - Крим, а от як його вам описати так, щоб ви зразу відчули, що воно за країна така отой Крим, що про його й легенди, й пісні, й перекази, що до його з усіх країв світу білого ідуть і ідуть, щоб хоч одним на його оком глянути, щоб хоч раз його повітрям дихнути, щоб підставити хоч на хвилину своє анемічне тіло під палюче й цілюще проміння його гарячого сонця...» (з тексту *«Крим»*).

✚ «Я вважаю за українця не того, хто вмів добре співати «Реве та стогне» та садити гопака, і не того, в кого прізвище на «ко», — а того, хто бажає добра українському народові, хто сприяє його матеріальному й духовному розвиткові» (зі щоденника *«Думи мої, думи мої...»*).

✚ «Я - маленький чоловічок, мурашка, комашинка в народній величі!» (зі щоденника «Думи мої, думи мої..»).

✚ «А чи шукав хтось із нас нові слова (так, так — слова!)? Нові літературні ситуації, нові прийоми, нові навіть зап'яті?» (зі щоденника «Думи мої, думи мої..»).

Остан Вишня про літературу, країну та життя

Філософія життя

- Куди дівка дівається, як бублик їдять.
- Господь дав дітей, дасть і на дітей.
- Співати - це обов'язково, як дихати.

Про країну

- Оті дурні, що кричать «націоналіст!», не розуміють і ніколи не зрозуміють, що я зумів об'єднати любов до мого народу з любов'ю до всіх народів світу.
- А взагалі, щоб із Харкова зробити Берлін, треба робити. Не сидіти й не дивитись на небо, думаючи, «чому я не сокіл, чому не літаю», а робити, шукаючи «свою долю» в себе під носом, а не на небі. У нас тієї «долі» на чотири Німеччини вистачить, так ми ж її не бачимо, ми все ще на небо поглядаємо, повилазило б нам!

Про літературу

- Коли є в хлопчика чи в дівчинки нахил до замислювання, а навкруги росте картопля, чи бур'ян, чи коноплі - амба! То вже так і знайте, що на письменника воно піде.
- Писатиме, - сказав якимось батько, коли я, сидячи на підлозі, розводив рукою калюжу.
- Коли входиш у літературу, чисть черевики! Не забувай, що там був Пушкін, був Гоголь, був Шевченко! Обітри черевики!
- Я дотримуюсь тієї думки, що навряд чи можна когось навчити писати ті чи інші художні твори, а от навчитися такі твори писати можна.
- Письменник не так живе й не так росте, як проста собі людина.
- Взагалі любив я книжки з м'якими палітурками... Їх і рвати легше, і не так боляче вони б'ються, як мати було, побачить.

Про тварин

- Ми знаємо, що діти трішки варвари. Наш обов'язок з дитинства прищеплювати любов до природи, до рослин, до тварин. І до свійської, і до диких. Чи не від того наші птахи й тварини дикі, що ми самі дикі?
- Нема стільки шкідників серед тварин, як є їх серед нас, серед людей! Ми – самі собі шкідники!

Висловлювання відомих людей про творчість Остапа Вишні

«Автор «Усмішок» - дуже своєрідний художник. Його манеру не сплутаєш ні з чиєю. Можна і треба вчитись у нього творчості ставлення до життя, але марна річ – наслідувати його» *(М. Рильський)*

«Він світив, як сонце, до нього люди тяглися, як до сонця. Він умів гриміти, як гром, і того грому боялись усі плазуни й негідникию» *(М. Рильський)*

«Тут [«Моя автобіографія»] – увесь Вишня: любов до життя, любов до людини, іронія до отого «щасливого» дитинства...» *(М. Рильський)*

«Його фейлетони і гуморески робили тираж газетам, у яких друкувалися. Він скоро завоював село, його ім'я стало чи не найпопулярнішим після Тараса Шевченка.» *(В. Гжицький)*

«Остап Вишня, хто він для нас? Країна веселої мудрості. Слава України, її невмируща краса.» *(О. Гончар)*

«Мабуть, з часів Котляревського не сміялась Україна таким життєрадісним, таким іскрометним сміхом, яким вона засміялася знову у прекрасній творчості Остапа Вишні» *(О. Гончар)*

Читати/слухати твори Остапа Вишні *online:*

Слухати:

<https://4read.org/1333-ostap-vishnya-mislivsk-usmshki-audokniga-.html>

<https://www.youtube.com/watch?v=C0svsukcVPo>

<https://4read.org/775-ostap-vishnya-mislivsk-usmshki.html>

<https://sluhay.com.ua/2206230:ostap-vishnya-pismenniki>

<https://www.youtube.com/watch?v=nuwllE0grKI>

Читати:

<https://www.ukrlib.com.ua/books/author.php?id=17>

<https://www.ukrlib.com.ua/books/printit.php?tid=3027>

<https://www.ukrlib.com.ua/books/printitzip.php?tid=456>

<https://gumoreska.in.ua/vishnia/>

<https://gumoreska.in.ua/vishnia/myslyvski-usmishky-ostap-vyshnya/>

https://osvita.ua/school/literature/tag-vyshnia_ostap/list/40/

Літературний пінг-понг

Хід гри:

ЗАХІД НАГАДУЄ ТРАДИЦІЙНУ ВІКТОРИНУ, АЛЕ МАЄ БІЛЬШ ІГРОВУ ФОРМУ. ДО ГРИ ЗАПРОШУЮТЬСЯ ДВІ КОМАНДИ, ЯКІ НІБИ В НАСТІЛЬНОМУ ТЕНІСІ (ПІНГ-ПОНГУ), ПО ЧЕРЗІ ВІДБИВАЮТЬ М'ЯЧІ-ЗАПИТАННЯ.

ЗАПИТАННЯ:

1 тур:

1. «Мати казали, що мене витягли з...» (*колодязя, коли напували корову Оришку, «Моя автобіографія»*)
2. «За двадцять чотири роки спільного життя батьків послав їм Господь усього...» (*17 дітей, «Моя автобіографія»*)
3. «Умови для мого розвитку були підходящі. З одного боку -...» (*колиска з вервечками, а з другого боку – материні груди, «Моя автобіографія»*)
4. «Взагалі любив я книжки з...» (*м'якими палітурками. Їх і рвати легше, і не так боляче вони б'ються, як мати, бувало, побачить, «Моя автобіографія»*)
5. «Вчив мене хороший учитель...» (*Іван Максимович, «Моя автобіографія»*)

6. «Любив я не тільки його, а й його...» (*лінійку, «Моя автобіографія»*)
7. «Писатиме, - сказав якимось батько, коли я, сидячи на підлозі, ...» (*розводив рукою калюжу, «Моя автобіографія»*)
8. «Із подій мого раннього дитинства, що вплинули на моє літературне майбутнє, твердо врізалася в пам'ять одна: упав я дуже...» (*з коня, «Моя автобіографія»*)
9. «Письменник не так живе й не так росте, ...» (*як проста собі людина, «Моя автобіографія»*)
10. «І от коли пригадаєш життя своє, то приходиш до висновку, що такі справді письменника супроводять в його житті...» (*явища незвичайні, явища оригінальні, «Моя автобіографія»*)
11. «Конституції я був нервової, вразливої змалку: як покаже, було, батько череска або восьмерика - ...» (*моментально під ліжко й тіпаюсь, «Моя автобіографія»*)
12. «Повезла мене мати аж у Київ, у ...» (*військово-фельдшерську школу, «Моя автобіографія»*)
13. «Та й залишився в Києві, та й закінчив школу, та й зробився...» (*фельдшером, «Моя автобіографія»*)

14. «Книга, що найсильніше на мене враження справила в моїм житті, - це...» (*«Катехізіс» Філатера, «Моя автобіографія»*)
15. «Пам'ятаю, як попався мені...» (*Соломонів «Оракул», «Моя автобіографія»*)
16. «Отак між природою, з одного боку, та людьми – з другого, ...» (*й промайнули перші кроки мого дитинства золотого, «Моя автобіографія»*)
17. «У «Вістях» я почав працювати за ...» (*перекладача, «Моя автобіографія»*)
18. «Перекладав я, перекладав, а потім думаю собі: «Чого я перекладаю, коли ж можу...» (*фейлетони писати, «Моя автобіографія»*)

II тур:

«Так» або «Ні»:

- Остапа Вишню називали «королем українського тиражу» (**ТАК**)
- Письменник був другим за популярністю після Тараса Шевченка. (**ТАК**)
- О. Вишня мріяв стати вчителем. (**ТАК**)
- Найближчий друг письменника – М. Куліш. (**НІ, М. РИЛЬСЬКИЙ**)

- Твір «Як варити і їсти суп із дикої качки» Вишня присвятив дружині. *(НІ, М. РИЛЬСЬКОМУ)*
- Справжнє ім'я та прізвище письменника – Петро Губенко. *(НІ, ПАВЛО ГУБЕНКО)*
- Письменник був третьою дитиною. *(НІ, ДРУГОЮ)*
- Дід Остапа Вишні по батьковій лінії був у Груні хліборобом. *(НІ, У ЛЕБЕДИНІ ШЕВЦЕМ)*
- Улюбленого пса Остапа Вишні звали Греєм. *(НІ, ГАЙ)*
- Назва рідного містечка Грунь була використана для створення першого псевдоніма автора – Грунський. *(ТАК)*
- Близько 20 років письменник провів у концтаборах. *(НІ, БЛИЗЬКО 10 РОКІВ)*
- Найперша книжка, яку прочитав О. Вишня була «Сорочинський ярмарок» М. Гоголя. *(ТАК)*
- Письменник любив випити й курих цигарки «Казбек». *(ТАК)*
- Остап Вишня любив рибалити. *(ТАК)*
- Письменник був одружений двічі. *(ТАК)*
- У 1933 році письменник був засуджений до розстрілу за «організацію теракту проти керівників КП(б)У». *(ТАК)*
- Вишня називав свого першого вчителя Івана Максимовича «ходяча совість школи». *(НІ, «ХОДЯЧА СОВІСТЬ ЛЮДСЬКА»)*

- Перший надрукований твір Остапа Вишні – «Чухраїнці» (НІ, «ДЕМОКРАТИЧНІ РЕФОРМИ ДЕНІКІНА»)
- Старшого брата письменника Василя Чечвянського було розстріляно. (ТАК)
- Письменник започаткував жанр «усмішка». (ТАК)
- О. Вишня був редактором гумористичного журналу «Крокодил». (НІ, «ПЕРЕЦЬ»)
- Свої твори на виступах Остап Вишня читав абсолютно рівним тоном, без мінімальної акторської гри. (ТАК)

Щира душа України

до 135-річчя від дня народження
Остапа Вишні

методичні рекомендації

Відповідальна за випуск Т.М. Клюй
Комп'ютерна верстка, набір та оформлення О.В. Дорохова
Літературні редактори Л.М. Казакова, Н.І. Шеша

Видавець та виготовлювач
КЗ «Чернігівська обласна бібліотека для дітей»
Проспект Левка Лук'яненка, 22-А, м. Чернігів, 14032

Тел. (0462) 610-130
<https://chernihiv-lib.org.ua>
mail: chernigivodb@ukr.net